

A FÓBIÁS TÜNETEK PSZICHOANALITIKUS FELFOGÁSA

Freud a fóbiát nem tekintette önálló betegség egységnek, hanem tünetnek, amely különböző neurózisoknál /hisztéria, kényszer, szorongásos neurózis/, vagy akár pszichózisnál is előfordulhat. Egyes betegeknél, akik fóbiás tünetképzést mutatnak, felmerülhet a vita, hogy inkább hisztériásnak vagy kényszeresnek tartjuk-e, vagy még súlyosabb patológiának. Ez azonban csak azt jelenti, hogy a tünetet nem választhatjuk el a betegség egészétől, a tünet strukturalódását a személyiség egészétől. A fóbiás tünetképzés a pszichoanalitikus felfogásban inkább a tünetképzés módjáról, mechanizmusáról mond valamit, ez a mechanizmus pedig a legkülönbözőbb betegség-kategóriákban megmutatkozhat.

A fóbiás tünetképzés azt jelenti, hogy a beteg nem attól fél, amit félelme tárgyának mond, hanem valami mástól, amit nem tud megnevezni. A félelem eredeti tartalmát elfojtotta és áttolta valamire, ami megnevezhető. Ez az áttolás vagy eltolás a fóbia legfőbb mechanizmusa. Ilyen módon a fóbiás tünetképzés alakulásában két szakaszt különböztethetünk meg: egy diffúz, megnevezhetetlen, tárgynélküli szorongást, és egy konkrét, megnevezhető, tárgyra irányuló félelmet. A manifest félelem tárgya tudatos, a látens szorongás tartalma tudattalan.

Az eltolás akkor érvényesül, ha egyidejűen sikerül a félelem eredeti tartalmát elfojtani. Ez az eredeti tartalom valamely kínos, titkolt, szégyelt, büntudatos, ambivalens, emocionálisan terhelt tudattartalom. Leegyszerűsítve ödipusz komplexumnak nevezzük, ill. az ödipusz szituációból származó

kinos, titkolt, szégyelt, büntudatos, ambivalens, emocionálisan terhelt tudattartalomnak. Röviden így mondhatjuk: belső veszély. Az eltolás előnye nemcsak az, hogy a kinos, belső és megnevezhetetlen tudattartalmat objektiválja, hanem az is, hogy a belső veszélyt kívülre helyezi.

A külső veszély elől el lehet menekülni, vagy legalábbis el lehet azt kerülni. A menekülési és elkerülési manővereket látjuk megnyilvánulni a fóbiás beteg viselkedésében. Ezek az elkerülési kísérletek hol egyetlen helyzetre korlátozódnak, hol egyre kiterjedtebbek. Néha, az izolált fóbia esetében, a beteg azt a látszatot kelti, hogy nincs semmi baja, kivéve ha fóbiás tárgyának megközelítésére kényszerítik. Néha úgy tűnik, hogy az elkerülési manőverek egyre kiterjedtebbé válnak, az egész környezet is bevonódik. A beteg regresszív viselkedése egyre nagyobb életteret von el tőle. A fóbiás karakterre egyre inkább a gátoltság, beszűkültség jellemző.

A mondottak illusztrálására szeretném felidézni Freud 1909-es cikkének kis részletét. A kis Hans fóbiájáról van szó, aki mint ismeretes, öt éves korában félni kezdett a lovaktól. Attól félt, hogy a ló megharapja. A növekvő féltelmek miatt az apa konzultációt kért Freudtól, aki már megelőzően figyelemmel kísérte a gyermek fejlődését. A konzultáción az apa elpanaszolta, hogy a lovaktól való félelem nem csökkent, hiábavaló minden felvilágosítás. Beszült arról, hogy a gyermeket anyjához gyengéd érzelmek fűzik. A gyermek elmagyarázta Freudnak, hogy különösen a lovak szemellenzője és a

feketeség a szájuk körül feszélyezi. Ahogy Freud a szemüveges és bajuszos apát és a mellette ülő kisfiút hallgatta, felőtlött benne az összefüggés. Tréfásan megkérdezte a gyermeket, hordanak-e a lovak szemüveget és viselnek-e bajuszt? A gyerek zavarában még azt is tagadta, hogy apjának szemüvege volna. Freud eután elmesélte neki, hogy az apjától fél, éppen azért, mert anyját annyira szereti. Azt gondolhatná, hogy emiatt apja haragszik rá, de ez nem így van, apja szereti őt, mindezt félelem nélkül beismerheti neki.

Mint látjuk, Freud demonstrálta a gyermeknek, hogyan működik az eltolás mechanizmusa, aztán egyszerűen elmesélte neki az ödipusz-konfliktust. Utána – talán a nyomatek kedvéért – még hozzáfűzte: "Régen, amikor te a világon se voltál, tudtam, hogy jön egy kis Hans, aki az anyukáját nagyon szereti, hogy emiatt félnie kell az apjától, s ezt elmeséltem az apukádnak."

Ezután úgy folytatódik a jelenet, ahogy ma is folytatódhatna bármelyik gyermekpszichológiai rendelősen. Az apa közbeszól: "Miért gondolod, hogy haragszom rád? Szídtalak vagy megütöttem valaha?" – "Igen, megütöttél!" – árukkodik azonnal a gyermek. "Ez nem igaz, mikor?" – "Ma délelőtt" – emlékezteti az apját. Ez igaz is volt. Amikor Hans váratlanul fejével az apa hasának ment, akkor az reflexszerűen ráütött. Persze – fűzi hozzá Freud – az apa nem gondolt arra, hogy ez a kis incidens gyermeke neurózisával összefüggésben volna, de más oldalról rögtön tapasztalható volt a fiú ellenséges érzése

apja iránt.

Hazamenet Hans megkérdezte apját: "Beszél a professzor a jóistennel, hogy mindent tudott előre?" "Erre a dicséretre büszke lehetnek – mondja Freud –, ha nem magam váltottam volna ki dicsekvésemmel." Így jött létre az indulatáttétel, amely lehetővé tette ezt a különleges analízist: a gyerek az apának diktálta a professzornak címzett fantáziáit, amelyeket az apa Freud segítségével értelmezett.

Freud más fóbiákkal később nem foglalkozik ilyen részletesen, de beépíti a szorongásról alkotott felfogásába, és a kis Hans kórtörténetét különböző szempontból újból és újból megvizsgálja. A Totem és tabuiban /1912/ külön fejezetet szentel a totemizmus visszatérésének a gyermekek állatfóbiájában. Saját esetén kívül itt részletesen elemzi Ferencziné a "kakasimádó fiú" esetét, akinek kakasimádatát ma kontrafóbiának mondanánk. A különféle fóbiákkal legrészletesebben a Bevezetés a pszichoanalízisbe Szorongás fejezetében foglalkozik /1917/. Felidézi a kis Hans fóbiáját a "Farkasember kórtörténetében" /1918/, összehasonlítva a lóharapás félelme mögött meghúzódó szadista impulzusokat a "Farkasember" gyerekkori félelmével, akinek farkas általi felfalás félelme mögött az apához fűződő passzív, feminin beállítódását találta, vagyis mindkét esetben a kasztrációs szorongást. Végül újból elemzi a fóbiás szorongást 1926-ban, az ún. második szorongáselméletében, ahol eljut a kasztrációs szorongást megelőző szorongásformákhoz, ezek: az egyedüllétől, a sötétől és az idegentől való félelmek.

Végül, Freud szorongás-felfogásából azt szeretném kiemelni, ahová 1926-os cikkében eljutott: a szorongást az emberi fajra jellemző, veleszületett készenlétnek tartotta. Úgy vélte, hogy a szorongást külső körülmények, traumatikus tényezők felerősítik, de nem a külső tényezők döntik el a szorongás sorsát, viszontagságait a fejlődésben vagy a neurózis létrejöttében, hanem a külső tényezőknek a belső pszichikus feltételekhez való viszonya.

A továbbiakban azt vizsgáljuk, mennyiben változott a fóbiás neurózis megítélésében a pszichoanalitikus felfogás Freud óta. A pszichoanalitikus felfogás a szorongás problémáját két oldalról próbálja megközelíteni: egyfelől a pszichikus regresszió oldaláról, amikor feltesszük, hogy a felnőttben fellépő fóbiás félelem egy korábbi állapot újrakiadása. Ezt a korábbi elfojtott regresszív állapotot próbáljuk az analízis segítségével rekonstruálni. Másik megközelítés a fejlődés oldala, a fejlődő gyermekben próbáljuk megfigyelni azokat a tipikus fejlődési vonalakat, amikor még a szorongás is az egészséges fejlődés része volt. Ez utóbbihoz használtam fel egy összefoglalást a fóbiák tanulmányából, amely 1955-ben Párizsban egy pszichoanalitikus konferencia anyagául szolgált.

A szerző – Maltat – megállapítja, hogy a szorongás első jelével 8 hónapos korban találkozhatunk, amikor a csecsemő anyja helyén megpillantott idegentől visszariad /R. Spitz/. Ezután általában a 20. hónapban jelenik meg az első éjszakai felriadás, amely korai előfutára a későbbi fóbiáknak. 3 éves

kor körül lép fel a nagy állatoktól és a sötétből való félelem. Ez két tünetfajta, de kiegészítik egymást, az elsőt a rossz tárgy jelenléte, a másodikat a jó tárgy hiánya jellemzi. A fejlődést vizsgáló analitikusok ezt a félelemfajtát tartják döntőnek a későbbi klausztro- és agorafóbiák kifejlődésében. 5-6. évben léphet fel a kis állatoktól való irtózás, ez a későbbi bacillo- és a vegetatív idegrendszert érintő fóbiák alapja.

Ebből a fejlődési sorból a legérdekesebbnek tűnik a 20. hónapban megjelenő pavor, amelyet sok szülő tapasztal és általában értetlenül állunk előtte. Vajon mitől ijedhetett meg a gyerek, aki felsírására legtöbbször nem emlékszik, vagy csak néhány szót tud elmesélni álmából. Despert /1949/ 38 ilyen gyerekálmot vizsgált, szerinte valamiféle szomatikus kinézéshez a megharapás, felfalás és leesés félelmek társulnak.

Ezek a felriadással járó, múltó szorongások erősödnek fel 3 éves kor körül, amikor a szavak, a képeskönyv állatai, az állatkertben látott állatok és az impressziókhöz fűződő zűrzavaros képzetek segítségével próbálja megnevezni a gyerek a megharapás, felfalás, üldözés és leesés archaikus szorongásait. A megnevezés, objektiválás hasonló a gyermekfirkához, amikor először a felnőtt tulajdonit jelentést a firkának és ezt követi az ábrázolási szándék.

A verbális fejlődés és a mesék hatására a félelmes tárgyak repertoárja bővül, a vadállatoktól, az

idegentől, az üldözötől való félelem ölt testet az óriás, a boszorkány, az ördög vagy más ijesztő mesealakok képeiben. A mesék segítik az archaikus szorongások objektivációját. A gyermek megnevezi félelmét, s ezzel a belső szorongató érzést a világ részévé teszi. Az objektiválás - a belső veszély kívülré helyezése - tudjuk, a fóbiás tünetképzés alapja. Könnyebb a farkastól félni, mert az messze van, a boszorkánytól, aki csak a mesében létezik. Az üldözö vadállat vagy a gonosz manó az irrealitásba utalja a nagyon is valósan átélt belső szorongást.

A vadállatokhoz asszociálódik az apa, a megcsodált, de ugyanakkor ereje és nagysága miatt félelmes ember. A gyermekálmokat vizsgáló szerzők szerint a felfaló vadállat vezet a kasztráló apa elképzeléshez és nem fordítva. A szorongásos folyamat végső és nem kezdeti állomása ez. Az éjszakai pavorból ered a sötétség- és tér-fóbia /ez megelőzi a háziállat-fóbiát/. A megfigyelés azt mutatja, hogy a szülő hangja megnyugtató hatású lehet, de a világosság még inkább. Az éjszakai szorongás okát a vizuális ingerek ritkulásában és egyéb érzékszervi ingerek hiányában vagy felerősödésében látják /pl. a hangoké/. A homályban látott és elképzelt árnyakhoz hozzáfűzhetjük Hermann megállapítását: az eidetikus látás a gyermekkorban sokkal fejlettebb, mint később. Jelentőséget kapnak az ajtó- és ablakrések, homályos térségek az ágy alatt, ajtó mögött, a pince vagy a padlás. A sötétben való tájékozódási hiány, az alvasközelet szomnambul állapot, az eidetikus látás és fantáziaszülemények, és az ezekhez

járuló testi szenzációk minden későbbi fóbia, de főként a törfóbiák alapelemeit tartalmazzák.

A sötétség és homályos helyek fóbiáját követi a nagy háziállatoktól való második fóbiás sorozat. Ezekbe belejátszanak a tapasztalatok /harapás, utcán látott jelenet stb./. Ezek a háziállatok veszik most fel a harapó vadállatok karakterét a rossz álmokban. Eszerint a fejlődési elgondolás szerint tehát a kis Hans fóbiája a második fóbiás sorozatba tartozik.

Az eddig felsorolt szorongások mindkét nemű gyerekre érvényesek. Az 5-6 éves kor körül kialakuló fóbia a kisállatoktól, bogaraktól inkább a lányokra, nőkre jellemző. Az irtózást a bőrrel való közvetlen érintkezés váltja ki. A szerzők úgy magyarázzák, hogy a nagy állat genitális szerve és a saját genitális szerv érintési tilalma mutatkozik meg szimbolikusan ebben a tünetcsoportban. Az irtózás, amelyet már egy egér vagy bogár látványa is kiválthat, a bőr érintéséről áttérjed a test nyílásainak nyálkahártyájával való érintkezésre, majd a testbelsőre, hányigert, gyomor- vagy bélgörcsöket válthat ki. A vegetatív reakciókat is mozgósító fóbiát egyesek viscerális hisztériának nevezik.

A kisgyermekkorú rémálmok a pubertásban törhetnek újra elő. Hasonlóan ismétlődő, visszatérő rémálmok kísérhetik végig a pubertáskort. Ezen álmok két típusa: az álmodó ismeretlen üldöző elől nem tud menekülni, menekülését fokozódó lebénulás akadá-

lyozza, a második típusban ad hoc akadályok, vagy a tér zártsága gátolja a menekülést. /Ha azt kérdeznék, hogy a krimik üldözés-jeleneteire mintázódnak-e a kamaszok álmai, vagy az álmokra a krimi-jelenetek, akkor azt tudnám felelni, hogy ezek a megfigyelések korábbiak, mint a televízió elterjedése./ Az ilyen álmok gyakran genitális izgalommal, néhol nyíltan vagy burkoltan megjelenő kasztrációs fenyegetéssel járnak.

Mindezek tehát a felnőttkorban néha váratlanul és hirtelen megjelenő fóbiák előzményei. E megfigyeléseket több szempontból találom érdekesnek. Pl. igazoltnak tűnik a Hermann által felvetett filogenetikus szorongás, a leesési félelem, amelyhez a szerzők a megharapás, felfalás homályos érzetét is megfigyelték, ami szintén filogenetikusként tekinthető. /Sőt, említést tesznek egy szemkontaktus-fóbiáról is, amelyet az állat merev tekintetéből vezetnek le. Tudjuk, hogy Hermann is felfigyelt a világító szentől való ősi félelemre./ Sajnálatos azonban, hogy ezek a szerzők nem ismerték fel Hermann elméletét és nem figyeltek fel a megkapaszkodás, az anyához fűződő kapcsolat és a szorongás szoros összetartozására. A tárgykapcsolat, a tárgyvesztés és a szeretet megvonás jelentőségéhez a fóbiák és általában a neurózis kiváltásában csak később, más összefüggésben jutottak el.

A szerzők a fejlődésben oly nagy szerepet játszó szorongás-készenlétre Freudnak egy korábbi magyarázatát alkalmazzák. Nagyrészt a belső, és részben a külső inger-túláradásnak tulajdonítanak jelentősé-

get, pontosabban annak, hogy a belső és külső stimulusokkal és a szükséglet-feszültség növekedésével szemben a csecsemő- és kisgyermekkorban még nem alakult ki a kellő szabályozás és védekezés. Főként Max Sternre hivatkozva /1951-53/ olyan biológiai traumatizációt tételnek fel, amely szorongást mozgósít. Ehhez csatlakozik a libidófejlődés 3-5 éves szintjén a kulturális fejlődés, az ödipális helyzet, amelyet Freud felfedezett. A Freud által leírt állat-fóbia tehát valóban az apához fűződő ambivalencia konfliktus megoldása, csak hogy azzal a módosítással, hogy a fóbia az apáról az állatra helyezí vissza a szorongást.

Ha most ismét ugrunk az időbet a mai pszichoanalitikus kutatásokhoz, akkor meg kell állapítanunk, hogy a mai szerzők ugyan egész más úton, főként a korai tárgykapcsolatok tüzetesebb vizsgálata nyomán, de szintén arra a következtetésre jutottak, hogy a kis Hans fóbiáját nem az ödipális, hanem a preödipális fejlődés, főként az anyához fűződő kapcsolat determinálta. Mint említettem, leginkább a tárgyvesztésnek ill. szeretet megvonásnak tulajdonítanak szerepet.

A legújabb fóbia-felfogás ismertetéséhez elsősorban Mentzos, frankfurti pszichoanalitikus professzor 1984-ben megjelent Neurotikus konfliktusfeldolgozás című könyvét használtam fel. Ezzel el is hagyjuk a fejlődés területét, pontosabban a felnőttkori regressziót vizsgáljuk a fóbiák megjelenésében.

Az újabb pszichoanalitikus kutatásokban az én oldaláról közelítik a szorongásos állapotokat. Eszerint az én érettségétől vagy fejletlenségétől függ a szorongás formája. A fóbiás szorongásforma a viszonylag érett én konfliktusmegoldása.

Egy 40 éves üzletasszony, akinek hosszú autótutakat kellett megtennie, hid-fóbiában szenvedett. Minden útja előtt hosszan tanulmányozta a térképet, hogy elkerülje a hidakat, s ha ez mégsem sikerült, nagy izgalom vett rajta erőt, attól félt, hogy átszakíthatja a korlátot és lezuhanhat. Egy ilyen alkalommal a rendőrségnek kellett parkhelyéről elvinnie. Eleinte a hosszú és magas hidakon lépett fel a félelem, majd kisebb, alacsonyabb hidakra is áttért.

Ez a tünet akkor lépett fel először, amikor a beteg anyósával, akivel az utóbbi időben nagyon feszült viszonyban volt, együtt utazott egy autópályán. Az analízis később kiderítette, hogy a páciens ezen az úton egy autópálya hidján áthaladva azt az impulzust érezte, hogy átszakítsa a korlátot és anyósával együtt a mélybe repüljön.

Agresszív és autoagresszív késztetését azonnal elfojtotta. Ezek újabb fellépését hid-fóbiával helyettesítette, ami akkor is fellépett, ha egyedül utazott. Anyósával való konfliktusa ismétlése volt anyjával való konfliktusának, úgy hogy végeredményben a hid-fóbia anyja elleni agresszív szorongásának felelt meg.

A tünet kompromisszuma itt abban áll, hogy a megfelelő tendenciák tudattalanok maradnak és nem hatékonyak, más oldalról pedig torzított formában mégis kifejezésre jutnak. Mentos a fóbiás megoldást pseudo-progresszívnek nevezi. A folyamat kétfázisú. Az első fázisban a szorongás belső szituációja elfojtódik. Ezáltal azonban a szorongás éretlenebb formáját, a diffúz szorongást, a pánikot segíti elő. Az elfojtás okozta diffúz, differenciálatlan szorongás azáltal lesz elkerülhető, hogy mesterséges tartalmat kap, félelemmé, vagyis fóbiává alakul. Greenson /1959/ megfogalmazásában: a fóbia szorongás elleni elhárítás. A beteg a szorongás egyik formáját használja fel a másik fajta szorongás kivédésére.

A fóbiában tehát a diffúz szorongás objektiválódik. Ez álmegoldás, mert nem az elfojtott oldódik fel, hanem eltolás történik egy látszólagos veszélyre. A fóbia kétségtelen előnye, hogy a diffúz szorongásos állapot elmarad, s ha a beteg a félelem mesterséges forrásait elkerüli, akkor szorongásmentes marad.

Hasonló történik a pszichotikus szorongással, ahol a diffúz szorongás megszűnik, ha a beteg konkrét, egyértelmű téveszmét fejleszt ki.

Szorongásos neurózis esetében a diffúz szorongás áll a középpontban: a beteget a testi szorongás, vagyis vegetatív kísérőjelenségek /tachycardia, vérnyomás emelkedés, mély, erőltetett légzés és más vegetatív jelenségek/ árasztják el. Ez az áttolás a testi funkcióra, a testi funkció fenyegető elvesz-

tésére, sui generis fóbiás tünetképzés a szokásos externalizálással. Ennek extrém formája a félelem a szorongástól: a pszichotikus lét elvesztésének szorongása a szorongásos roham félelmére tolódik át.

A mai fóbia-felfogás tehát - hasonlóan Freud felfogásához - a fóbiás tünetképzésnél nem a betegség-egységet, hanem a mechanizmust hangsúlyozza, amely hasonlóan működik a fóbiás és szorongásos neurózisban vagy pszichózisban. A fóbia pseudo-megoldás, mert nem megoldja, hanem eltolja az elfojtott konfliktust.

Németországban egyaránt elterjedt a magatartás- és a pszichoanalitikus terápia. A két terápia-forma vitájából idézek néhány vitapontot. Egyik kérdés, hogy a fóbia tartalma véletlenül-e /vagyis hibás kondicionálás eredménye/, vagy konfliktus konstelláció hozza létre. A pszichoanalitikus elmélet azt tartja, hogy a fóbia tárgyának megválasztása nem véletlen, s igen gyakran kimutatható annak szimbolikus értéke. Pl. az utca-fóbia az elfojtott exhibíciós tendenciát jelképezi, az állat-fóbia az apa erejét, nagyságát; többfajta fóbiának van szexuális szimbolikája. De a konkrét példák azt is megmutatják, hogy a fóbia keletkezésében nemcsak a szimbolikusnak, hanem az egyszerű kondicionálásnak is szerepe van.

Pl. egy fiatal kémikusnő a laboratóriumban történt súlyos robbanás után fóbiás lett a kémiai és más intenzív szagokra. Másik nőbetegnél klausztrofóbia

lépett fel egy fürdőszobai baleset után, miután majdnem belefulladt a fürdőkádba. Minden bezárt helyen levegőhiány és pánikállapot lépett fel nála. De ellenpéldát is találunk: nem minden ijesztő helyzet vezet fóbiához.

Ilyen példák Mentzos szerint nem döntik el a pszichoanalitikus- és magatartás-terápiák vitáját. A lényeges különbség nem azt a kérdést érinti, hogy a fóbia kiváltásánál a szimbolikának, vagy a kondicionálásnak van-e döntő szerepe, hanem az a probléma, hogy a fóbia fixációja csak véletlen kondicionálásra, vagy inkább eltolásra és a mögötte rejtőző konfliktusra vezethető-e vissza. Ha a viselkedésterápia megállapítja, hogy a fóbia csak kedvezőtlen kondicionálás eredménye, akkor a pszichoanalízis kérdése, hogy idővel miért nem oltódik ki a feltételes reflex? A válasz erre a viselkedésterapeuták oldaláról, hogy intenzív inger esetén kísérletileg sem mutatkozik kioltás. A félelmes helyzetet a fóbiás egyébiránt is konzekvensen elkerüli, emiatt a kioltás is elmaradhat. Ehhez ismét a pszichoanalitikus ellenvetés: nagyon jól tudjuk, hogy ugyanannak a helyzetnek az ismételt észlelése egyáltalán nem hat korrigálóan. A viselkedésterapeuták szerint a kioltás normál folyamatát az akutan fellépő szorongás hátráltatja, és éppen a deszenzibilizáció eredményei mutatják, hogy a szorongás csökkenthető.

Magam még azt a megjegyzést fűzném a vitához, hogy a fóbiákban nagyon kevés esetben mutatható ki súlyos robbanás, baleset, vagy egyéb intenzív inger, a fóbia sokszor minden külső előzmény nélkül

jelenik meg, mégis akut szorongást aktivál. Németországban a pszichoanalitikusok nem zárják ki, hogy a kondicionálásnak egyes fóbiáknál szerepe lehet és a kezelés eredményes. A kauzális feltárást tartják azonban hatásos kezelésmódnak, s úgy tartják, hogy a dekondicionálás sok esetben tünetváltáshoz vezet. Mentzos úgy hiszi, hogy a viselkedés-terapeuták ebben azért kételkednek, mert a fóbiát követően fellépő pszichoszomatikus betegséget nem tekintik tünetváltásnak, hanem a fóbiától független betegségnek. A gyógyulás tartóssága kérdésében az utóvizsgálatoknak azzal is számolnia kellene, hogy bár sok fóbiás tünet eltűnik, de felerősödnek karakter-neurotikus vonások, pszichoszomatikus tünetek vagy pszichoszociális zavarok. Ezek olyan védekezési sorok, amelyek egymással kicserélhetők, s mint az eddigiekben is igazolni próbáltam, az eltolásnak van ismét fontos szerepe.

A fóbia elméletéhez hozzátartozna annak a kérdésnek a megvilágítása, hogyan gyógyítja - más terápiás eljárásokkal szemben - a psa a fóbiás tüneteket? Röviden válaszolva itt csak annyit mondhatunk, hogy a psa terapia feltáró, vagyis a fóbiák és egyéb tünetek eredetét, okát, tudattalan konfliktusmagját igyekszik feltárni - szemben a behaviour terápiával, amely a tünet megszüntetésére, elfedésére koncentrál.

A psa terapia a fóbiát ugyanolyan módszerrel ill. technikával gyógyítja, mint a többi neurozist, s ez a technika csak pszichózis kezelése esetén módosul.

UTÁNVÉTELI TÁJÉKOZTATÓ

IRODALOM

Freud, S.: 1909. Analyse der Phobie eines fünfjährigen Knaben. G.W.7.

Freud, S.: 1912. Totem und Tabu. G.W.9.

Freud, S.: 1917. Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse. G.W.11.

Freud, S.: 1926. Hemmung, Symptom und Angst. G.W.14.

Hermann I.: 1984. Az ember ősi ösztönei. Magvető, Budapest.

Mallet, J.: 1955. Contribution a l'etude des Phobies. P.U.F.

Mentzos, S.: 1984. Neurotische Konfliktverarbeitung. Fischer Taschenbuch, Frankfurt.

Kérjük szíves megértésüket, de a postai költségek megoldatlansága miatt a füzetek árán felül a postai díjszabást is beleszámítjuk az utánvétel összegébe / 8t füzetig 35.-Ft/.

A füzetek ára általában nem haladja meg a 20.-Ft összeget, kivételek a szöveggyűjtemények, vagy a fordítások kiadványai.

Megrendelhetők a tárgyév és az azt megelőző év kiadványai.

Amely intézmény, vagy MPT tag minden megjelenő kiadványunkat igényelné, ezt írásban közölje, és egyenkénti megrendelés nélkül postázzuk azokat, az éves sorozat lezárásakor - egyben. Célszerű az egyes intézmények igényeit összegyűjtve eljuttatni hozzánk - megtakarítva postai költséget, valamint számunkra munkát.

A megrendeléseket a beérkezés sorrendjében postázzuk, / átfutási idő kb. 2 hónap/ amely füzet jelenleg hiányzik, azt az utánnomás idejében küldjük, ha külön lemondás nem érkezik.

A füzetek - gyorsabb kézhezjutása érdekében, személyesen is megvásárolhatók Németh Lászlónál, 1121. Szilassy u. 6. / 28-as autóbusz végállomásától a Janka úton 2 perc / Kedd 10 - 12^h és csütörtök 18 - 20^h között.